

Na szczególną uwagę zasługuje stary park przy ruinach dworku w miejscowości Podsudawskie, gdzie rośnie 14 okazałych drzew: 2 olsze, 5 klonów i 7 lip. Spośród innych drzew warto wymienić rosnący w Solinach piękny i zdrowy okaz jesionu o obwodzie na wysokości 1,3 m wynoszącym 375 cm. Równie imponujący jest kasztanowiec rosnący w tej samej miejscowości. Jego obwód wynosi 336 cm. Wiele z odnotowanych w tabeli drzew rośnie przy drogach lub na polnych miedzach, np.: przy drodze w miejscowości Rutka-Trtak rosną dwa okazałe klony pospolite, których obwody wynoszą 350 cm i 320 cm. Wszystkie wymienione w tabeli drzewa z pewnością zasługują na szczególną ochronę jako pomniki przyrody.

Opisywany teren jest stosunkowo mało zniszczony działalnością gospodarczą człowieka, jednak sprawa ochrony zasobów przyrody Pojezierza Suwalsko-Augustowskiego nabiera ostatnio coraz większego znaczenia, co wynika między innymi z planowanej w pobliżu budowy kopalni rud polimetalicznych „Krzemionka”, oraz nasilającego się ruchu turystycznego.

Omówione tu materiały przesłano do Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody w Suwałkach celem objęcia opisanych drzew ochroną.

Pomiary okazałych i zasługujących na ochronę drzew na terenie gminy Wiżajny przeprowadzono w 1983 r. w ramach obozu Koła Naukowego Biologów Uniwersytetu Śląskiego.

Iwona Wojtaszek, Bernard Palowski

Pomnikowe jałowce w Pobłociu na Pojezierzu Kaszubskim

Jałowiec pospolity *Juniperus communis* jest gatunkiem rozpowszechnionym w regionie gdańskim, szczególnie w krajobrazie borów sosnowych i ubogich lasów mieszanych bukowo-dębowych. W drzewostanach sosnowych stanowi często istotny składnik podszytu; występuje także poza lasami, na starych pastwiskach, miedzach i wrzosowiskach, niekiedy z masowym udziałem żarnowca *Sarothamnus scoparius*. Jałowiec jest krzewem o dużych walorach biocenotycznych (por. Bobiński 1972, 1974). W wielu miejscach jest on również świadectwem dawnych sposobów gospodarki w lasach (wypas, grabienie ściółki) oraz wskaźnikiem wieloletniego wypasu w zbiornikach nieleśnych. Na ubogich zdegradowanych siedliskach jałowiec jest gatunkiem pionierskim, w sukcesji roślinności. Pojedyncze jałowce, a zwłaszcza ich skupienia, dzięki swojej malowniczości podnoszą ponadto walory estetyczne krajobrazu.

Powszechne mniemanie o niewielkim znaczeniu biocenotycznym jałowca lub wręcz o jego szkodliwości sprawia, że był i jest on często niszczone. Stare osobniki tego gatunku spotyka się bardzo rzadko i dlatego zawsze zasługują na ochronę. Z województwa gdańskiego brak

Ryc. 1 Położenie pomnika przyrody (1) w Pobłociu na Pojezierzu Kaszubskim. — Location of the monument of nature (1) at Pobłocie in the Kashubian Lake District

dotychczas danych o pomnikowych jałowcach. Najbliższe okazałe i chronione egzemplarze tego krzewu znane są z województwa śląskiego ze wsi Sielcze koło Parchowa (Szydłarski 1980) i z leśnictwa Wierzchocino koło Głównicy — rezerwat „Jałowce Wierzchocińskie” (Gorska 1974). W świetle tych danych na szczególną uwagę zasługuje bogate stanowisko dorodnych okazów *Juniperus communis* w Pobłociu koło Strzepcza (gmina Linia) (ryc. 1), uznane decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody w Gdańsku z dn. 21 IV 1982 r. za pomnik przyrody. Jałowce rosną na powierzchni 1,90 ha na gruntach prywatnych należących do ob. B. Głodowskiego, który opiekuje się tym cennym pomnikiem przyrody.

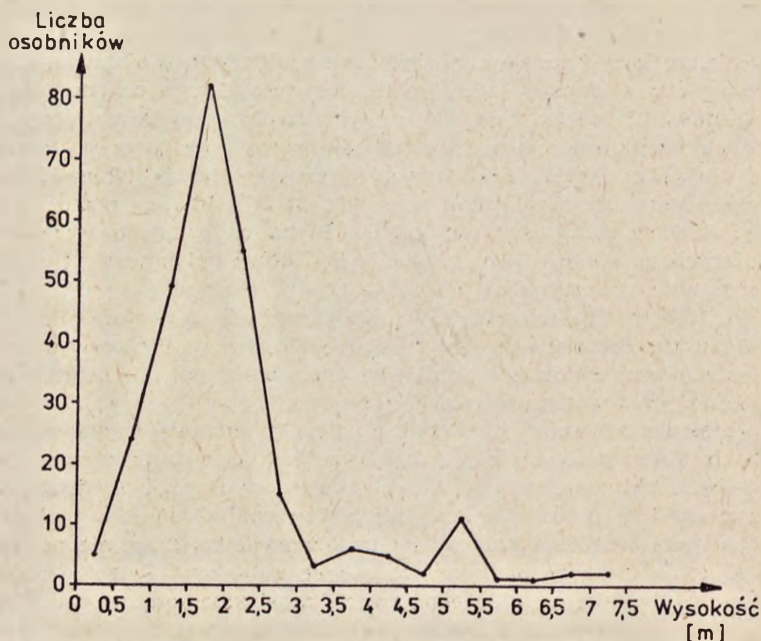
W 1982 r., na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody w Gdańsku, dokonano inwentaryzacji jałowców w Pobłociu. Ponadto zmierzono wysokość wszystkich osobników, obwód pni lub najgrubszych odgałęzień oraz opisano warunki występowania.

Skupienie jałowców na Pobłociu stanowi enklawę wśród użytków rolnych. Teren przez nie zajęty był w przeszłości wykorzystywany jako pastwisko; aktualnie wypas jest tu silnie ograniczony. Podjęta przed kilkunastu laty próba zalesienia tej powierzchni sosną *Pinus silvestris* z domieszką świerka *Picea excelsa* i modrzewia *Larix* sp. nie powiodła się. Obecnie rosną tu nieliczne okazy tych gatunków. Tylko w północnej części znajduje się niewielka, zwarta drągowina sosnowa z domieszką brzozy brodawkowatej *Betula verrucosa* i jarzębiny *Sorbus aucuparia*; runo budują tu głównie: śmiełek podgięty *Deschampsia flexuosa*, kłosówka miękka *Holcus mollis* i borówka czernica *Vaccinium myrtill-*

lus. Jałowce zostały z tego fragmentu prawie całkowicie wyparte i rosną tylko w sąsiedztwie drągownicy. Większą część terenu zajmują zarośla z udziałem żarnowca i jeżyn *Rubus* sp. oraz orlicy *Pteridium aquilinum*. Wzdłuż drogi gruntowej, przebiegającej przez opisywany teren występują fragmenty muraw bliźniczkowych, których najliczniejszymi składnikami są m. in.: bliźniczka psia trawka *Nardus stricta*, miellica pospolita *Agrostis vulgaris*, izgrzyca przyziemna *Sieglingia decumbens*, sit sztywny *Juncus squarrosus*, dziurawiec czteroboczny *Hypericum maculatum* i wrzos *Calluna vulgaris*. Omawiana powierzchnia znajduje się na siedlisku lasu mieszanego wilgotnego.

Na pomnik przyrody składają się 263 okazy jałowca o dużej rozpiętości wieku i wysokości (ryc. 2). Niektóre z nich o formie drzewiastej osiągają imponujące rozmiary (tab. 1). Większość jałowców (230 egzemplarzy) nie przekracza 3 m wysokości. Opisywane jałowce reprezentują różne formy pokrojowe: najliczniejsze są krzewiaste, kolumnowe i piramidalne.

Stan zdrowotny większości jałowców w Poblöciu jest dobry. Tylko pojedyncze osobniki wykazują objawy zasychania, a dwa bardzo stare zostały złamane przez sztormowe wiatry na wiosnę w 1982 r.

Ryc. 2. Frekwencja klas wysokości w populacji jałowców w Poblöciu. —
Frequency of height classes of the juniper population at Poblöcie

Tabela 1. Rozmiary największych jałowców w Poblöciu na Pojezierzu Kaszubskim

L.p.	Wysokość (m)	Obwód pnia u podstawy (m)
1	7,2	1,09
2	7,2	1,07
3	6,9	0,92
4	6,8	1,51
5	6,2	0,77
6	5,4	0,67
7	5,3	0,59
8	5,2	0,69
9	5,1	0,57

Jałowce mogą osiągać wiek 300—400 lat i wysokość do kilkunastu metrów; znane są też w Polsce pojedyncze okazy, które mają ponad 500 lat (Bobiński 1974). W populacji jałowców w Poblöciu wiek najstarszych osobników, sądząc na podstawie wysokości i obwodu, wynosi 100—200 lat. Krzywa frekwencji klas wysokości (ryc. 2) jest dwuramienna o wierzchołku znacznie przesuniętym ku niższym wartościom. Na tej podstawie można wnioskować, że omawiana lokalna populacja znajduje się w początkowej fazie starzenia, o czym świadczy znikomy udział osobników juvenilnych. Jeżeli nawet w przyszłości jałowiec nie będzie odnawiał się, to mimo tego ma szanse utrzymać się tutaj przez najbliższe kilkaset lat. Warunkiem zachowania pomnikowych jałowców w Poblöciu jest jednak utrzymanie nie zmienionych warunków siedliskowych i dotychczasowego sposobu użytkowania (umiarkowany wypas). Ponadto w przyszłości być może zajdzie potrzeba stopniowego usuwania drzew zacieńających.

Walory przyrodnicze omawianego pomnika przyrody podnosi występowanie tu bardzo rzadkich na niżu, reliktowych porostów epifitycznych: *Stereocaulon dactylophyllum*, *Umbilicaria deusta* i *Parmelia mougeotii*, które rosną na kilku niedużych głazach narzutowych.

Ryszard Markowski, Wiesław Fałtynowicz

PISMIENNICTWO

Bobiński J. 1972 Znaczenie jałowca pospolitego *Juniperus communis* w świetle nowszych badań. *Chrońmy Przyr.* 3: 46—50.

Bobiński J. 1974 Jałowiec pospolity i jego rola w lesie. PWRiL, 82 ss., Warszawa.

Gorska A. 1974 Jałowce Wierchocińskie. *Chrońmy Przyr.* 3—4: 76—77.

Szydłarski M. 1980 Najokazalszy jałowiec *Juniperus communis* w Kaszubach. *Wszechświat* 2: 43—44.